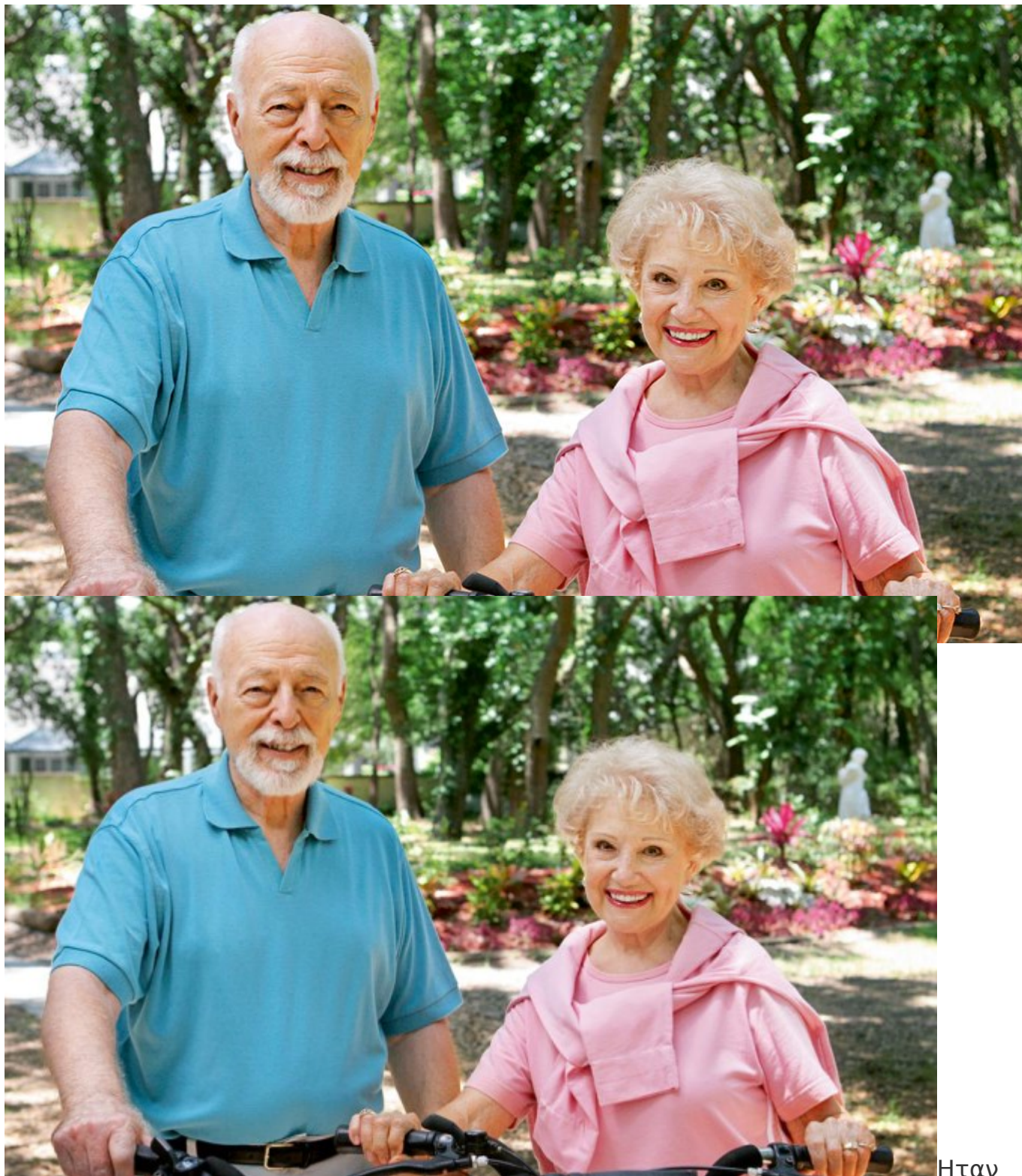

4 Απριλίου 2016

Τι 30, τι 40, τι... 80

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Ήταν

Απρίλιος του 1970 όταν βγήκε στις ελληνικές αίθουσες μια μεγάλη επιτυχία της θρυλικής Ρένας Βλαχοπούλου. Στο «Μια τρελή τρελή σαραντάρ» η ηθοποιός υποδυόταν μια 40χρονη χήρα που πρωτοφανώς για την εποχή είχε τολμήσει να ερωτευτεί έναν άνδρα νεότερό της και αρνιόταν πεισματικά τη μοίρα την οποία της επεφύλασσαν τα αδέρφια της: ήθελαν να την παντρέψουν με έναν ηλικιωμένο, πλούσιο και... κουφό εφοπλιστή.

Επρόκειτο για μια πιστή απεικόνιση της πραγματικότητας της εποχής. Οι 40άρες στα '70s (και όχι μόνο) δεν θεωρούνταν απλώς μεσήλικες: αν ήταν ανύπαντρες, ήταν γεροντοκόρες, αν είχαν χηρέψει, θεωρούνταν σχεδόν «γριές» και είτε έπρεπε να πεθάνουν μόνες είτε να ξαναπαντρευτούν κάποιον αρκετά μεγαλύτερό τους για να τις αποκαταστήσει οικονομικά αλλά και κοινωνικά.

Ανδρες-γυναίκες παντρεύονταν στα 20 και κάτι, έκαναν παιδιά πριν κλείσουν τα 30, σπούδαζαν μικροί και ξεκινούσαν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία νωρίς, νοικοκυρεύονταν γρήγορα και στα 40 τα είχαν όλα τακτοποιημένα. Ή όχι και τόσο τακτοποιημένα. Πάντως, τα είχαν κάνει όλα.

Μέχρι μερικές δεκαετίες πριν, οι άνθρωποι μετά τα 40 θεωρούνταν ότι βρίσκονταν στη δύση της ζωής τους, όχι μόνο βιολογικά, αλλά και ψυχολογικά – κανείς δεν θεωρούσε ότι μπορεί να κάνει μια νέα αρχή σε εκείνη τη φάση. Η κρίση της μέσης ηλικίας ξεκινούσε νωρίς και συνήθως συνεπαγόταν μια ελαφρά απελπισία. Πόσα πράγματα μπορούσαν να αλλάξουν πια;

Οι δεκαετίες μετατοπίζονται

Περίττο να πούμε ότι αυτό έχει αλλάξει ριζικά. Ολοι σίγουρα το βιώνετε από τον εαυτό σας ή τους γύρω σας: τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο οι δεκαετίες φαίνεται να μετατοπίζονται. Είναι τα 30 τα νέα 20; Τα 40 τα νέα 30; Τα 50 τα νέα 40; Προφανώς. Και αυτό δεν έχει μόνη αιτία την αύξηση του προσδόκιμου ζωής – η αύξηση αυτή, άλλωστε, δεν είναι τόσο μεγάλη και τόσο ραγδαία όσο οι αλλαγές που βλέπουμε στη ζωή. Μια ματιά στα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας θα σας πείσουν.

Ας δούμε, για παράδειγμα, τη μέση ηλικία γάμου των γυναικών. Το 1991 ήταν στα 24 έτη, το 2005 έφτασε τα 28 και ένα χρόνο αργότερα είχε ανέβει κατά 0,4. Ενώ το 1980 το πρώτο παιδί οι γυναίκες το έκαναν στα 20-24, το 2006 το αποκτούσαν στα 30-34. Την ίδια ώρα το προσδόκιμο ζωής από τα 80 έτη για τις γυναίκες και 75 για τους άνδρες που ήταν το 1995, το 2013 ήταν πλέον 84 έτη για τις γυναίκες και 78,7 για τους άνδρες.

Παρόμοια καθυστέρηση υπάρχει και στην είσοδο στην αγορά εργασίας. Οι σπουδές

διαρκούν περισσότερο, συνοδεύονται από μεταπτυχιακά, master κ.λπ. και η επαγγελματική σταδιοδρομία ξεκινά αργότερα, γεγονός που οφείλεται πλέον σε μεγάλο βαθμό και στην κρίση. Σε αυτήν οφείλεται εν μέρει και η καθυστέρηση των παιδιών να φύγουν από το πατρικό τους, δεν είναι σίγουρο όμως ότι παίζει καθοριστικό ρόλο στο πόσο οι άνθρωποι καθυστερούν να παντρευτούν ή να μπουν σε σοβαρές σχέσεις. Εν ολίγοις, η μετατόπιση των δεκαετιών αποδεικνύεται περίτρανα. Αυτό, όμως, έχει πολλές και διαφορετικές αιτίες, και άλλες τόσες επιπτώσεις.

Η ωριμότητα άργησε μια μέρα

«Παλαιότερα υπήρχαν συνθήκες που ανάγκαζαν τους ανθρώπους να μπουν σε αυτονόμηση πιο γρήγορα», λέει στο «Κ» η ψυχοθεραπεύτρια Χαριτίνη Καρρά. «Σήμερα τα παιδιά έχουν μεγαλύτερη άνεση από τους γονείς να δοκιμάσουν πράγματα. Δεν υπάρχει πίεση που να τα αναγκάζει σε βεβιασμένες επιλογές. Αυτό έχει δύο όψεις. Η καλή είναι ότι μπορούν να “ακουμπάνε” στην οικογένεια. Η κακή είναι πως η οικονομική εξάρτηση και η συναισθηματική εμπλοκή διαρκούν πολύ καιρό, με αποτέλεσμα να μην ανοίγουν τα φτερά τους. Το φαινόμενο με την κρίση διογκώθηκε πολύ, αλλά έτσι κι αλλιώς υπήρχε. Εχω πολύ συχνά αντιμετωπίσει περιπτώσεις νέων που παλεύουν με φοβίες, με ανασφάλειες, με κρίσεις πανικού και πολλές έχουν να κάνουν με το προστατευμένο κουκούλι μέσα στο οποίο μεγάλωσαν. Με καλές προθέσεις δημιουργήθηκε, όμως δεν τους δίνει τη δυνατότητα να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους. Υπάρχει εν ολίγοις μια ανωριμότητα που έχει προκληθεί από ένα πέπλο ασφάλειας. Έτσι συχνά αυτή η αυτονόμηση γίνεται αργότερα». Και όσο καθυστερεί η επαγγελματική-οικονομική αυτονόμηση, τόσο καθυστερεί και η προσωπική: ο γάμος ή η σοβαρή δέσμευση, η δημιουργία οικογένειας.

Γι' αυτό, βέβαια, υπάρχει ένας έξτρα λόγος. «Σχετίζεται περισσότερο με την ψευδαίσθηση του πλήθους των επιλογών: έχω πάρα πολλές επιλογές μπροστά μου, ανά πάσα στιγμή μπορώ να περάσω από τη μία στην άλλη χωρίς κόστος, οπότε γιατί να καταλήξω γρήγορα σε μία;» λέει η κ. Καρρά. «Εν μέρει το φαινόμενο οφείλεται και στο Διαδίκτυο, όσο περίεργο κι αν ακούγεται. Η επικοινωνία μέσω των κοινωνικών δικτύων έχει αναθρέψει μια ολόκληρη γενιά με την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει κόστος για τη θέση που παίρνεις. Μπορείς να την αλλάζεις κατά περίπτωση, χωρίς να υπάρχει κάποια πρακτική συνέπεια – κάτι που δεν θα συνέβαινε σε μια πραγματική σχέση. Το αποτέλεσμα είναι να έχει χαθεί η αίσθηση του “είμαι υπόλογος για τη συμπεριφορά μου” και αυτό μεταφέρεται και στην πραγματική ζωή, με μια κρίση στις σχέσεις. Συναντιέσαι με κάποιον, γίνεται κάτι και μετά κανείς δεν είναι υπόλογος. Προχωράμε στο επόμενο σαν να μη συνέβη,

χωρίς την αίσθηση ότι ήμουν κι εγώ εκεί, το έζησα και είχα κάποια συναισθήματα, άρα κάτι πρέπει να κάνω γι' αυτά – χωρίς να υπάρχει μια συνέχεια ή ένα “κλείσιμο”. Αυτό που φέρνουν συχνά οι νέοι άνθρωποι στη θεραπεία είναι ότι τα πράγματα δεν κλείνουν ποτέ, μένουν πάντα ανοιχτά. Υπάρχει μια φοβερή ρευστότητα».

Τα καλά νέα

Οπως απέδειξε πρόσφατα και η μεγάλη έρευνα του Χάρβαρντ για την ευτυχία, πλέον αυτή που έχουμε μάθει να αποκαλούμε μέση ηλικία, από τα 40 και μετά δηλαδή, αποδεικνύεται στις ημέρες μας μια εξαιρετικά παραγωγική περίοδος που μάλιστα μπορεί να αποτελέσει αφετηρία μιας νέας ζωής. Αντίθετα με παλαιότερες εποχές που οι άνθρωποι βιάζονταν να ολοκληρώσουν τα στάδια της ωρίμασής τους νωρίτερα, η μέση ηλικία δεν θεωρείται δύση, αλλά ενίοτε και ανατολή. Εν ολίγοις, αυτή η... αργοπορία ευνοεί τις νέες αρχές. Μερικές δεκαετίες πριν, μια γυναίκα δεν θα έπαιρνε ποτέ την απόφαση να τελειώσει ένα γάμο στα 50, επαγγελματικά οι περισσότεροι δεν θα έκαναν επιλογές με ρίσκο, δεν θα ανέτρεπαν κατεστημένα ζωής προκειμένου να ακολουθήσουν έναν πιο προσωπικό δρόμο. «Σήμερα άνθρωποι έρχονται για ψυχοθεραπεία στα 50 προκειμένου να αλλάξουν πράγματα. Αφήνουν πίσω τους πεθαμένους γάμους, αλλάζουν επαγγελματικό προσανατολισμό, κάνουν νέα ξεκινήματα», λέει η κ. Καρρά. «Η ψυχοθεραπεία, και όχι μόνο αυτή -πολλοί δρόμοι αναζήτησης του εαυτού υπάρχουν-, τους πείθει ότι η ζωή τους είναι στα χέρια τους. Στα 50 οι άνθρωποι αρχίζουν να αισθάνονται ότι έρχεται το τέλος. Κάποτε αυτό προκαλούσε μόνο απελπισία. Σήμερα μοιάζει λιγότερο απειλητικό. Κάνει πιο επείγουσα την ανάγκη αλλαγής και ανάληψης ευθύνης για τη ζωή. “Είμαι 50, πόσο καιρό έχω ακόμα για να ζήσω ευτυχής;” λένε. Και πλέον ξέρουν πολύ καλύτερα τι πρέπει να κάνουν για να ευτυχίσουν».

Στην ηλικία των 50 τα πράγματα είναι πιο συνειδητοποιημένα, πιο στοχευμένα. Ο άνθρωπος ξέρει τι τον ικανοποιεί και πού να επενδύσει. Ακόμη κι αν δεν κάνει μια ριζική αλλαγή, θα φροντίσει τον εαυτό του, θα διαλέξει τις σχέσεις που αξίζει να κρατήσει, θα ζήσει πιο περιεκτικά. Το να ατενίζεις ένα τέλος εντατικοποιεί τα πράγματα, τα βάζει σε μια σωστότερη προοπτική. Η κρίση της μέσης ηλικίας, την οποία είχαμε μάθει να φοβόμαστε, αποτελεί πλέον ορόσημο. Έρχεται να υπενθυμίσει με τον πιο καίριο τρόπο ότι μπορεί να έχουμε αφήσει κάποιες πλευρές του εαυτού μας που δεν έχουμε εκφράσει καθόλου.

«Οποιος έχει την τόλμη και την αγωνιστικότητα να μην αφήσει αυτά τα κομμάτια να χαθούν βαδίζει προς την ελευθερία και την ολοκλήρωση», είχε πει πρόσφατα στο «Κ» με αφορμή την έρευνα του Χάρβαρντ η ψυχοθεραπεύτρια και

μεταφράστρια Ευαγγελία Ανδριτσάνου. «Σήμερα οι άνθρωποι έχουν τα εργαλεία να κάνουν τις αλλαγές που χρειάζεται, ακόμη και σε ηλικίες που παλιότερα θεωρούνταν απαγορευτικές», συμπληρώνει η κ. Καρρά. «Ενας δάσκαλός μου στην ψυχοθεραπεία έλεγε κάτι πολύ σημαντικό σε σχέση με αυτό το θέμα: “Ο τρόπος με τον οποίο προβάλλουμε τον εαυτό μας στο μέλλον, η προοπτική που δημιουργούμε, επηρεάζει τον τρόπο που ζούμε το παρόν”. Όταν επιτρέπεις στον εαυτό σου να φανταστεί ένα μέλλον -ακόμη και στα 50- αυτό διευρύνει τη χαρά του σήμερα, τη χαρά τού να ζεις στο παρόν».

Περιοδικό “Κ”

MANINA NTANOY

Πηγή: kathimerini.gr